

ilah

 Ayrıca bakınız: [ilah](#)

Konu başlıkları

Türkçe

- Köken
- Söyleniş
- Ad
- Dişili
- Üst kavramlar
- Alt kavramlar

Tatarca

- Ad

Türkçe

Köken

Arapça   (*'ilāh*)

Söyleniş

- Heceleme: i-lah

Ad

ilah (*belirtme hâli ilâhı, çoğulu ilahlar*)

- (*din*) çok tanrıcılıkta tanrı

"Allah'tan başka **ilah** yoktur, Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir" ifadesi, Kelime-i Şehadet'in Türkçesidir.

- bir alanda yaratıcılığı ile hayranlık uyandıran, çok beğenilen, çok tutulan kimse

*Moda **ilahı**.*
*Müzik dünyasının **ilahı**.*

Dişili

- ilahe

Üst kavramlar

- [varlık](#)

Alt kavramlar

- [Allah](#)

Tatarca

Ad

ilah

1. (*din*) [ilah](#), [tanrı](#)

"<https://tr.wiktionary.org/w/index.php?title=ilah&oldid=3459188>" adresinden alındı.

Bu sayfa son olarak 28 Haziran 2019 tarihinde ve 23.37 saatinde düzenlenmiştir.

Metin Creative Commons Atıf-BenzerPaylaşım Lisansı altındadır. Ek koşullar geçerli olabilir. Ayrıntılar için [Kullanım Şartlarına](#) bakınız.

İlah

 Ayrıca bakınız: [ilah](#)

Konu başlıkları

Türkçe

Köken

Söyleniş

Özel ad

Eş anlamlılar

Türkçe

Köken

Arapça   (*ʾilāh*)

Söyleniş

- Heceleme: İ·lah

Özel ad

İlah (*belirtme hâli **İlah**'ı, çoğulu **İlah**'lar*)

1. (*din*) Tanrı

Eş anlamlılar

- Allah, Halik, Huda, Mevla, Oğan, Rab

"<https://tr.wiktionary.org/w/index.php?title=İlah&oldid=3459314>" adresinden alındı.

Bu sayfa son olarak 29 Haziran 2019 tarihinde ve 23.18 saatinde düzenlenmiştir.

Metin [Creative Commons Atıf-BenzerPaylaşım Lisansı](#) altındadır. Ek koşullar geçerli olabilir. Ayrıntılar için [Kullanım Şartlarına](#) bakınız.

âlihe

Konu başlıkları

Osmanlıca

Ön ad

Yazılışlar

Köken

Osmanlıca

Ön ad

[1] Çoğul ad çekimi. ilahlar

Yazılışlar

_____

Köken

[1] Arapça

"<https://tr.wiktionary.org/w/index.php?title=âlihe&oldid=3187960>" adresinden alındı.

Bu sayfa son olarak 18 Haziran 2018 tarihinde ve 18.15 saatinde düzenlenmiştir.

Metin Creative Commons Atıf-BenzerPaylaşım Lisansı altındadır. Ek koşullar geçerli olabilir. Ayrıntılar için [Kullanım Şartlarına](#) bakınız.

İlah

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Ayrıca bakınız: Tanrı (eril) ve Tanrıça Tanrı ile karıştırılmamalıdır.

İlah (Arapça: إله‎; çoğul: آلهة‎ 'ālihah), tanrı anlamına gelen Arapça bir kelimedir. Dişili *ilâhedir* (tanrıça). Dinî inanışta kutsal (mukaddes) sayılan ve tapınılan doğaüstü varlıktır.

İlah kelimesi günlük dini hayatta ve ritüellerde sıkça kullanılır. Ezan, kelime-i şehadet bunlardan bazılarıdır.

İçindekiler

Etimoloji

İlahlara tapınmanın tarihçesi

İlahların isimleri

Ayrıca bakınız

Dış bağlantılar

Kaynakça

Etimoloji

El (tanrı)

İlah kelimesinin birçok panteonun baştanrısı veya Kenan bölgesinde babatanrı olan El (tanrı) veya İl'e "parazitik h" eklenmesiyle türetildiği ve zamanla Türkçede Tanrı sözüyle ifade edilen "tapınılan kutsal varlık" olarak "cins isim" şekline dönüştüğü düşünülmektedir.^[1]

Aynı kökten kelimelerin tarihi sami ırklar olarak bilinen Ugaritlerde 'il, çoğ. 'İm; Fenikelilerde 'l çoğ. 'İm; İbranilerde 'ēl, çoğ. 'ēlīm; Aramilerde 'l; Akadlarda ilu, çoğ. ilānu şeklinde görülebilir. Ayrıca Elah, Eloah veya Elohim (çoğ.) gibi kullanışlara sahiptir. El ve İl kelimesi Cebrail (Gabriel), Mikail (Michael), İsmail (Ishmael), Emmanuel gibi semitik kökenli birçok ismin (isim tamlası) içinde ilah anlamında geçmektedir.

İsmail hakkı Altuntaş Allah ve İlah kelimesinin kökenleri hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

"Allah kelimesinin köken itibarıyla Arapça Tanrı anlamına gelen 'İlah' dan türetilmiş olduğu bunun Arapça, İbranice, Aramice ailesinin bulunduğu Sami dillerin ortak kullanımı olan El/İl den türetilmiş olduğu daha kabul edilebilir bir görüştür. Aramca-Süryanice konuşan İsa da Tanrı'ya Eli diyordu. Aramca ifadeyle İsa son nefesinde şöyle diyordu; "Eli, Eli, lama şevaktani" Yani, "Tanrım, Tanrım beni neden terk ettin?".^[2]

Al-ilah

İslam öncesi Araplar; Arap toplumu Kabe'de 360 tane puta tapıyordu, bunlardan en güçlüsü ve en yükseğe koydukları ilah **ay tanrısı** olan Al-ilah (El-ilah) idi.^[3] İslam öncesi Araplara göre Al-ilah "Dünyanın yaratıcısı, havadan yağmur indirici, yerden dane çıkarıcı ve Kabe'nin efendisi" idi.^[4] Al-ilah'ın üç adet kızı bulunmaktaydı: El-Lât, El-Uzzâ, El-Manât.

Ay Tanrısı değişik kabilelerde Sin ve Hubal gibi isimlerle anılırdı. Kureyş'teki adı ise Al-İlah idi. Kabe MÖ 800'lü yıllarda "Al-İlah'ın evi" olarak anılmaya başlanmıştır.^[5] "Al-İlah" kelimesi İslam öncesi Arap şiirlerinde de yaygın olarak kullanılmıştır.^[6]

Dilbilimciler "Allah" kelimesinin "Al-İlah"tan türediğini söylemişlerdir.^{[7][8]} Zamanla El ilah birleşik olarak Allah şeklinde (idgam) söylenmeye başlanmıştır^[9] ve Arabistanda tektanrıcılığın gelişimine paralel olarak kelimeye daha soyut anlamlar yüklenmiştir. Türkçeye Arapçadan geçmiştir.

Türkçede İlah karşılığında cins isim olarak Tanrı, İngilizcede "Deity", Fransızcada ise "Déité/Divinité" kullanılır.

Eski Arap tanrıçası El-Uzzâ meşhur Abduluzza'nın imân ettiği en yüce tanrıça idi.

İlahlara tapınmanın tarihçesi

Arkeolojik araştırmacılar Tarih öncesi dini inanç ve törenlere işaret eden bir takım tarih öncesi mağara resimlerinden tarih öncesi dini inançlara dönük çıkarımlarda bulunmuşlardır.^[10]

Bazı çizimler hayvan, avcı ve törenlere işaret etmektedir. 25-28.000 yıllık Willendorf Venüsü tarih öncesi bir tanrıça figürü olduğuna yorumlanan bir heykelciğdir.^[11]

Çok eski çağlarda insanlar, hayallerinde yarattıkları bir takım varlıklara taparlar, bunlardan güç ve yardım umarlardı. Bilimsel araştırmalara göre; insanlar tapındıkları Tanrıları ilk önce hayallerinde yaratmışlardır.^[12]

Tanrı (İlâh) olarak benimsenen ve tapılan resim (ikon), heykel, taş, mozaik, ağaç, obje, sütun, nesne vb. biçimsel sembollere "Put" denir. İlkçağlarda insanlar; tabiatın çeşitli görünümünü kişileştirdikten sonra onları biçimsel olarak tasarladılar ve bu tasarımlarını kaya resimleri, mozaik, duvar süslemeleri, ikonlar vb.resimlere ve heykellere aktararak somutlaştırdılar.^[12]

Mezopotamya bölgesinde pişmiş topraktan yapılmış birkaç santimetre boyunda küçük tanrı heykelcikleri MÖ 3000'li yıllara tarihlenir. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yapılan kazılarda (Mesela; Kültepe) çok eski çağlara ait 20 cm çapında yuvarlak putlar bulunmuştur. Bu putçuklar genellikle kişisel tapımlarda kullanılan ilahlar idi. Bu İlahların Mısır, Hint, Japon, Yunan, Roma, Maya, İnka medeniyetlerinde dev cüsseli Tanrı heykellerine, sütunlara dönüştükleri bilinmektedir.^[12]

Tanrılar için sonraki dönemlerde büyük tapınaklar yapıldığı, kült merkezlerinin baştanrıları etrafında örgüldüğü bilinmektedir. Zaman içerisinde Marduk, Aton gibi baş tanrılar diğer tanrıların isim ve fonksiyonlarını da üzerlerine almış ve MÖ 2000'li yıllarda tek tanrıçılığa giden yolda adımlar atılmıştır.

Yahova örneğinde ise tek tanrıçılığa gidişin öyküsü Şöyledir; En eski Tevrat kayıtlarında O düşmanlarına karşı İsrailoğullarına Gökteki ordusuyla yardım eden bir yakın doğu "savaş tanrısı"dır.^[14] Daha sonra Krallığın ulusal tanrısı olmuş,^[15] zaman içerisinde Kraliyet konseyi ve tapınak tarafından daha önce değişik tanrı ve tanrıçalara atfedilen bütün pozitif değerleri üzerinde toplayan evrensel tanrı olarak ilan edilmiştir.^{[16][17]} MÖ 6. yüzyıl Babil sürgünü sonrasında ise diğer tanrıların varlığı reddedilerek Yahova bütün evrenin Yaratıcısı ve dünyanın gerçek tanrısı olarak öne çıkarıldı.^[17]

Tek tanrılı dinler ortaya çıkınca, insanlar en kutsal varlık olarak tanıdıkları Tanrı'yı put biçiminde görmekten vazgeçmişlerdir. Ama şurası bir gerçek ki, bu ilâhi dinlerde (İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik) eski pagan inançlarının izleri bugün bile görülebilmektedir.^[12] Orhan Gökdemir tek tanrılı dinlere gidişi bir dinde sadeleşme ve devrim hareketi olarak nitelendirir. Bu devrim eski dini anlayışları dümdüz ederek yıkar. Ancak başlangıçta görülen hızlı bir yıkım sonrasında devrim yavaşlar ve eski pagan inançlar yeni kimliklere bürünerek yeniden ortaya çıkarlar. Musevilik, İsevilik ve Muhammedilik kurucuları kadar bu karşılaşmanın da ürünü olan dinlerdir.^[18]

Tek tanrılı dinlerde eski ilahların bir kısmı melek, cin, şeytan, aziz ve peygamberlere dönüştürülmüşlerdir. Yeniden kurgulanan mitolojik anlatımlarda Sümerlilerin eski tanrılarının tek tanrılı dinlerde Hızır, İlyas gibi peygamberlere ya da azizlere, velilere ve hatta meleklerle, cinlere dönüştüğü görülebilmektedir.^[19]

İlahların isimleri

Dünya dinlerinin ve mitolojilerinin ilahlarının özel isimleri vardır. Yunan Tanrısı Zeus, Arap Tanrısı El-Uzzâ, Tengricilik'te Tengri, Musevilik'te Elohim, hem Musevilikte hem Hristiyanlık'ta Yahveh, İslam'da Allah, Zerdüştlük'te Ahura Mazda ile Yezdânizm'deki Yezdân^{[20][21]} bunlara örnek gösterilebilir.

Zeus, Yüce Yunan Tanrısı.

Ayrıca bakınız

- Türk ve Altay mitolojisinde tanrı
- Çoktanrıcılık'da tanrı: Panteon
- Tengricilik'te Gök Tanrı
- Zerdüştlük'te tanrı
- İlahi varlıklar listesi
- Hristiyanlık'ta tanrı
- Yahudilik'te tanrı
- Budizm'de tanrı
- İslam'da tanrı

Dış bağlantılar

[1] (<https://www.youtube.com/watch?v=Fx4m1SeQqmE>) Tanrı'nın tarihi belgesel

Kaynakça

- ^ For example: Keller, Catherine (2009). "The Pluri-Singularity of Creation". McFarland, Ian A. (Ed.). *Creation and Humanity: The Sources of Christian Theology* (<https://books.google.com/books?id=7E12H6cjQoC>). Sources of Christian theology. Westminster John Knox Press. s. 74. ISBN 9780664231354. Erişim tarihi: 2015-07-08. "[...] Elohim—a flux of syllables, labial, multiple. Its ending marks it stubbornly as a plural form of "eloh"; here (but not always) it takes the singular verb form [...]"
- ^ <https://ismailhakkialtuntas.com/2016/10/19/israil-israelin-tanrиси-el-ile-allah-isinin-tarihi-derinliklerine-etimolojik-bir-seyahat/>
- ^ Who Is This Allah?, G. J. O. Moshay, 1994, p 138, A Restatement of The History of Islam & Muslims, Sayed A. A. Razwy, Muslim, The State of Religion in Pre-Islamic Arabia, p19-20 1997,First encyclopedia of İslam, 1987, İslam, p. 587-591
- ^ God and Man in the Quran, Toshihiko Izutsu, Chapter 4: Allah, p96-119, 1980
- ^ A Guide to the contents of Quran Faruq Sherif, Reading, 1995, pgs. 21-22.
- ^ Encyclopedia of Islam, eds. Lewis, Menage, Pellat, Schacht; Leiden: E.J.Brill, 1971, III:1093
- ^ İslam Muhammed and his religion, Arthur Jeffery, 1958, p 85,Muhammad at Mecca, W. Montgomery Watt, 1953, p 23-29
- ^ <http://www.etimolojiturkce.com/kelime/Allah>
- ^ <http://beyt-nahreyn.com/?p=318>
- ^ The Story of Prehistoric Peoples |url=<https://books.google.com/books?id=exY3ViA3sSQC> |year=2011|publisher=The Rosen Publishing Group |isbn=978-1-4488-4790-7 |pages=22–23 }
- ^ Goddesses and the Divine Feminine: A Western Religious History|url=https://books.google.com/books?id=mb_her-hd9YC |year=2006|publisher=University of California Press |isbn=978-0-520-25005-5 |pages=3
- ^ <http://www.kulturevreni.com/22-89.pdf>
- ^ Edelman 1995, s. 190.
- ^ Hackett 2001, s. 158–159.
- ^ Smith 2002, s. 72.
- ^ Wyatt 2010, s. 69–70.
- ^ [a b](http://www.kulturevreni.com/22-89.pdf) Betz 2000, s. 917.
- ^ https://issuu.com/sacittademir/docs/orhan_g_kdemir_-_din_ve_devrim
- ^ <http://www.sabitfikir.com/fikrisabit/dunyanin-tek-ve-en-buyuk-hikayesinin-kesfedilisi>
- ^ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Cilt 10, Sahife 491, Feza Gazetecilik, Yenibosna, İstanbul.

21. ^ John Bowker, (Ed.) (2000). "Yezidis". *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t101.e8093>). Oxford University Press.

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:Teoloji&action=edit)	İlahiyat
Tanrı gibi	Zurvanizm
Tanrı olarak	Yahudilik · Budizm · İslam · Zerdüşçülük · Daha...
Tanrı kavramları	Tanrı'nın isimleri İslam · Daha...
	Tek Tanrı Tanrı · Mutlak · Brahman · Logos · Daha...
	Diğer Teslis · Gaia · Daha...
Eskatoloji	Sonraki yaşam · Kıyamet (filmleri) · Cennet · Hıristiyan · Cennet kavramları · Hayalet Dansı · Hayalet · İslami · Reenkarnasyon · Daha
Tanrı'nın varlığı	karşıt görüş Şeytanın problemi · Daha...
	hemfikir Ontolojik argüman
Din karşıtlığı	Anti- İslamofobi · Antiteizm · Yahudilik (Eleştiriler) · Yahudilik · Daha...
	Diğer Sekülerizm
Teizm	İlah (Numen · Tanrıça) · Deizm · Henoteizm · İlahiyat · Hermetizm · Hermetizm · Panteizm · Pandeizm · Panenteizm · Nonteizm · Monolatrizm · Tektanrıcılık · Mistisizm · Polideizm · Spiritüalizm · Çoktanrıcılık · Daha...
İlahiyatlar	Hıristiyan Kilise bilimi · Günah · Nasturiler · Yeni Ahit · Protestanlar · Ortodokslar
	Feminist İslam · Tanrıça
	İslam Allah'nın birliği · Peygamberler · Dört Kitap · Melekler · Mahşer günü · Daha...
	Yahudi Nevi'im · Kabbala
	Diğer Tanrı'nın ölümü · Hindu teolojisi · Daha...
Dini eğitim	Medrese · Medreseler · İslam okulları
Teolojistler	Akademisyenler · Teolojistler

[G · T · D](https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:%C4%B0nan%C3%A7_sistemleri&action=edit) (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:%C4%B0nan%C3%A7_sistemleri&action=edit)

Tanrı kavramı hakkındaki inanç ve öğretiler

[Agnostisizm](#) · [Akosmizm](#) · [Animizm](#) · [Antiteizm](#) · [Apatizm](#) · [Ateizm](#) · [Biniteryanizm](#) · [Deizm](#) · [Demonizm](#) · [Determinizm](#) · [Disteizm](#) · [Duoteizm](#) · [Ezoterizm](#) · [Gnostisizm](#) · [Henoteizm](#) · [Hümanizm](#) · [İgnostisizm](#) · [Katenoteizm](#) · [Materyalizm](#) · [Mistisizm](#) · [Monizm](#) · [Tektanrıcılık](#) · [Monolatrizm](#) · [New Age](#) · [Nondualizm](#) · [Nonteizm](#) · [Omniteizm](#) · [Pandeizm](#) · [Panendeizm](#) · [Panenteizm](#) · [Panteizm](#) · [Polideizm](#) · [Çoktanrıcılık](#) · [Satanizm](#) · [Spiritüalizm](#) · [Teizm](#) · [Telema](#) · [Teopanzim](#) · [Teozofi](#) · [Totemizm](#) · [Transandantalizm](#) · [Transteizm](#) · [Triniteryanizm](#) · [Üniteryenizm](#)

"<https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=İlah&oldid=20420648>" adresinden alındı.

Bu sayfa son olarak 24 Şubat 2019 tarihinde ve 19.09 saatinde düzenlenmiştir.

Metin Creative Commons Atıf-BenzerPaylaşım Lisansı altındadır; ek koşullar uygulanabilir. Bu siteyi kullanarak, [Kullanım Şartlarını](#) ve [Gizlilik Politikasını](#) kabul etmiş olursunuz.

Vikipedi® (ve Wikipedia®) kâr amacı gütmeyen kuruluş olan [Wikimedia Foundation, Inc.](#) tescilli markasıdır.